ERBA' RABTIN FL-ASSEMBLEA TAL-1921

Il-Kan. Geoffrey George Attard

L-erba' Għawdxin fl-Assemblea Leġislattiva tal-1921. *Ħajr: John Cremona*

Is-sena 1921 hija sena sinifikattiva ħafna fl-istorja soċjo-politika tal-gżira Għawdxija. F'dik is-sena, erba' Għawdxin mill-Belt Victoria rrappreżentaw lill-gżira Għawdxija fl-Assemblea Leġislattiva. Dawn kienu Nerik Mizzi – li għalkemm imwieled il-Belt Valletta kien ġej minn familja ta' nisel Għawdxi, l-Avukat Ġużè Micallef, l-Avukat Sir Luigi Camilleri, u l-Arċipriet Mons. Alfons Maria Hili. Bil-ħatra tagħhom fl-Assemblea huma rabtu darba għal dejjem isem gżiritna mal-moviment nazzjonali li kien jopera bħala l-*Partito Democratico Nazionale*, li kellu l-għan li jtejjeb il-ħajja soċjali tal-poplu tagħna.

Mixja lejn l-awtonomija

Sabiex wieħed jifhem sewwa l-importanza tal-ġrajjiet tas-sena 1921, hemm bżonn li qabelxejn ikun konxju mix-xewqa

Enrico Mizzi (fin-nofs) fl-ewwel żjara uffiċjali bħala Prim Ministru lill-gżira ta' Għawdex fis-7 ta' Ottubru 1950. *Ħajr: NAG*

tal-Maltin li jingħataw f'idejhom it-tmexxija ta' pajjiżhom, xewqa li tmur lura sewwa fiż-żmien, imma li bdiet tinħass aktar bil-qawwa hekk kif pajjiżna sab ruħu taħt tmexxija kolonjali ġdida bil-wasla tal-Ingliżi fl-1800. Kull min jistudja l-iżvilupp tal-istorja tal-Kostituzzjonijiet, jintebaħ kif ftit ftit din ix-xewqa kienet qiegħda dejjem tikber f'qalb il-Maltin. Ir-rivoluzzjonijiet li heżżew lill-Ewropa fl-1848 u waqqgħu minn fuq tronijiethom diversi prinċpijiet Ewropej komplew isaħħu f'qalb il-Maltin ir-rieda għall-awtonomija. Din ix-xewqa kienet ġiet espressa bl-aktar mod ċar fil-Kummissjoni tal-1812 li kienet talbet biex il-Maltin jibdew imexxu lilhom infushom. Kellhom jgħaddu 121 sena sa ma din ix-xewqa tibda sseħħ f'mixja li ntemmet biss fl-1964 bil-kisba tal-Indipendenza.

L-erba' Rabtin

Ir-rabta tal-*Partito Democratico Nazionale* ma' Għawdex tmur lura għas-sena 1880 meta Fortunato Mizzi waqqaf il-Partit Anti-Riformista li kellu l-għan li jsaħħaħ ir-rabta ta' Malta mal-Italja. Mizzi tant ħadem favur pajjiżu li kien ġie mlaqqam il-"*Pater Patriæ* – Missier il-Patrija". Hu għadda dan l-ispirtu lil ibnu Enrico li hemm min jistqarr li kien aktar estrem u aħrax fl-imħabba tiegħu lejn l-Italja. Fortunato kellu rabtiet ma' Għawdex hekk li f'perjodu differenti kien inħatar President Onorarju kemm tal-Banda Il Leone u kemm ta' dik La Stella, it-tnejn tar-Rabat ta' Għawdex. Dan il-fatt jinsab iddokumentat f'ħarġiet diversi ta' *Il-Pronostku Malti*. Il-Familja Mizzi kellha wkoll dar tas-sajf fiż-Żebbuġ, Għawdex fejn kienu jżommu b'qima l-korp sant ta' San Fortunatu Martri, li aktar tard irregalawh lill-Parroċċa ta' Santa Marija fl-istess lokalità.

Nerik Mizzi (1885-1950) kien iben Fortunato Mizzi u Maria Sofia Fogliero de Luna. Għalkemm imwieled il-Belt Valletta, huwa rċieva l-edukazzjoni tiegħu fis-Seminarju ta' Għawdex. Waqqaf iċ-*Circolo Giovane Malta* u kien ukoll President tas-*Società Dante Alighieri*. Fl-1919 hu nħatar segretarju tal-Assemblea Nazzjonali li kellu wkoll iservi bħala delegat tagħha bejn l-1945 u l-1947. Fil-Belt Victoria nsibu triq imsemmija għalih.

Ġużè Micallef (1891-1940) twieled ir-Rabat ta' Għawdex nhar id-19 ta' April 1891 u attenda s-Seminarju ta' Għawdex u kompla l-istudji tiegħu fl-Università ta' Malta minn fejn iggradwa ta' avukat fl-1919. Sentejn wara, hu rrappreżenta lil Għawdex fl-Assemblea tal-1921. Fl-1932 inħatar Ministru għall-Agrikultura u s-Sajd fil-Kabinett tal-Prim Ministru Sir Ugo Mifsud, il-predeċessur ta' Nerik Mizzi. 'Il quddiem hu kien Ministru tax-Xogħol. Minbarra l-ħidma tiegħu fil-politika, Micallef kien ukoll studjuż tal-ilsna Semitiċi. Kien imħarreġ sewwa fl-ilsien Malti u fl-ilsien Sirjak. Kien anki jikteb il-poeżija klassika. Fil-Belt Victoria nsibu triq imsemmija għalih. Kien jiġi ħu Dun Pawl Micallef li waqqaf l-Oratorju Don Bosco. Huwa wieħed mill-antenati ta' Mons. Feliċ Tabone, il-Vigarju Parrokkjali ta' San Ġorġ.

Sir Luigi Camilleri (1892-1989) twieled ir-Rabat ta' Għawdex, studja fis-Seminarju u ggradwa avukat mill-Università ta' Malta fis-sena 1913. Kien elett fl-Assemblea Leġislattiva fl-1921 flimkien ma' Nerik Mizzi, Ġużè Micallef u l-Arċipriet Dun Alfons. Inħatar maġistrat għal Għawdex fl-1924 u mbagħad fl-1930 inħatar imħallef. Kien President tal-Qorti tal-Appell mill-1952 sal-1957. Għall-ħidma tiegħu ngħata l-unur tal-Midalja tal-Ġublew tal-Fidda (1953) kif ukoll midalji oħra, u nħatar membru tal-Ordni Sovran Militari Ospidalier ta' San Ġwann fl-1952. Fil-Belt Victoria nsibu triq imsemmija għalih. *Sir Luigi Camilleri. His life and times* huwa l-isem tal-bijografija tiegħu rriċerkata u ppubblikata mis-Sur Andrè Zammit.

L-Arċipriet Mons. Alfons Maria Hili (1865-1943) twieled ir-Rabat ta' Għawdex nhar id-19 ta' Jannar 1865. Studja fis-Seminarju ta' Għawdex u ordna saċerdot minn idejn l-Isqof Pietru Pace fl-1888. Fl-1894 inħatar Rettur tas-Santwarju Ta' Pinu; kien hu li flimkien ma' Karmni Grima ddetermina d-data ta' meta l-Madonna kellmitha u kien strumentali fit-tixrid tal-qima lejn il-Madonna fis-Santwarju tagħha Ta' Pinu. Serva l-uffiċċju ta' Lettur, Kantur u Arċipriet fi ħdan il-Kolleġġjata tal-Knisja Katidrali. Mal-għotja tat-titlu ta' Arċipriet hu sar effettivament Parrokku tal-Parroċċa ta' San Ġorġ li kienet ilha magħquda mal-Kolleġġjata tal-Kastell sa mill-1688 u serva dan l-uffiċċju sa mewtu fl-1943. Ħabrek kemm felaħ biex il-koppla ta' San Ġorġ ma tibqax tambur – kif kienet għadha sa mit-terremot tal-1693 – imma tinbena wkoll l-iskutella u l-lanterna tagħha u tingħalaq kif inhi llum. Bena wkoll in-navi u sab l-għajnuna ta' Mons. Giuseppe Farrugia *tal-Vers* li kellu għal qalbu t-tempju Ġorġjan. Irrappreżenta lil Għawdex fl-Assemblea tal-1921. Ħabrek ukoll biex jingħata bidu għal servizz ta' vapuri bejn Malta u Għawdex. Kellu mħabba kbira għall-parruċċani tiegħu, speċjalment lejn il-foqra, u kien mimli żelu pastorali. F'ħafna affarijiet kien l-id il-leminija tal-Isqof Camilleri u, warajh, tal-Isqof Mikiel Gonzi, li nħatar Arċisqof ta' Malta fl-1944, prattikament sena wara l-mewt tiegħu. Fil-Belt Victoria nsibu triq imsemmija għalih u mafkar fl-istess Bażilika ta' San Ġorġ li kien twaqqaf bit-tħabrik ta' Mons. Dr Ġużeppi Farrugia fl-1996 u inawgurat mill-President tar-Repubblika Dr Ugo Mifsud Bonnici.

Konklużjoni

M'hemmx dubju illi li kieku dawn l-erba' patrijotti kienu għadhom magħna, kienu jifirħu tassew meta fl-1987, bit-tħabrik u l-ħidma tas-Sur Anton Tabone, twaqqaf il-Ministeru għal Għawdex. Hekk ukoll kien jiġri meta l-Unjoni Ewropea rrikonoxxiet ir-reġjonalità ta' Għawdex fl-2002.

Nistgħu ngħidu li l-erba' Rabtin li rrappreżentaw lil Għawdex fl-Assemblea Leġislattiva tal-1921 kienu lkoll personalitajiet tassew distinti. L-erbgħa li huma – ilkoll fil-qasam tagħhom – kienu persuni ħabrieka u mimlija enerġija u mħabba lejn Għawdex, lejn il-Knisja u lejn art twelidhom. Kienu nies li jħobbu l-patrija u dejjem lesti li jkunu ta' servizz għaliha skont l-interessi nazzjonali. Fl-aħħar imma mhux l-inqas, dawn kienu patrijotti Għawdxin ulied il-Belt Victoria li qatt ma stħaw jgħidu li huma wlied il-Gżira tat-Tliet Għoljiet li magħha rabtu isimhom għal dejjem permezz tal-ħidma u l-ħila li tiddistingwi lil isimhom. B'isimhom fuq xofftejna, nistgħu nduru lejn din il-gżira ta' qalbna waqt li ntennu: "*Fertilis ab undis caput effero* – Int Art Għammiela għax b'ilma ġieri!".

Dr Giuseppe Micallef (it-tielet mil-lemin fit-tieni ringiela minn wara) f'ritratt mal-Isqof Mikiel Gonzi u ma' avukati Maltin oħra waqt irtir li nżamm f'Dar Manresa fit-3 ta' April 1928. *Ħajr: NAG*

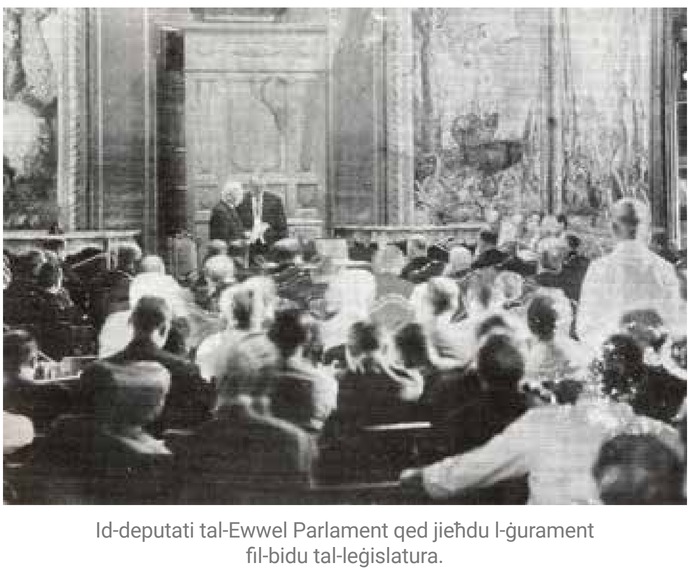

Id-deputati tal-Ewwel Parlament qed jieħdu l-ġurament fil-bidu tal-leġislatura.